

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Παρασκευή 5 Ιανουαρίου 2018
Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

B.1. Και έπειτα, βέβαια, είναι ανόητο να εξετάζει (κανείς) αυτούς που υπηρέτησαν στην τάξη των ιππέων από την (ξύλινη) πινακίδα. Γιατί, σ' αυτήν (την πινακίδα) δεν είναι γραμμένοι βέβαια πολλοί απ' αυτούς που παραδέχονται ότι ήταν ιππείς ενώ είναι καταγραμμένοι μερικοί από εκείνους που είχαν φύγει από την πατρίδα. Αλλά εκείνος (ο κατάλογος της πινακίδας) είναι πολύ μεγάλη απόδειξη. Όταν, δηλαδή, ξαναγυρίσατε στην πατρίδα, αποφασίσατε με ψηφοφορία να σας παραδώσουν οι φύλαρχοι κατάλογο των ιππέων, για να εισπράξετε πίσω το επίδομα απ' αυτούς. Κανείς, λοιπόν, δε θα μπορούσε να αποδείξει ούτε ότι εγώ αναφέρθηκα από τους φυλάρχους ούτε ότι παραδόθηκα στους συνηγόρους του δημοσίου ούτε ότι επέστρεψα τη χρηματική προκαταβολή.¹

B.2.

έν Έλλησπόντω συμφορᾶς: ο ρήτορας αναφέρεται στην ήττα των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς τον Απρίλιο του 405, ένα χρόνο πριν την υποταγή της Αθήνας στη Σπάρτη. Η ήττα των Αθηναίων στάθηκε καθοριστική για την περαιτέρω έκβαση του πολέμου εις βάρος τους. Έχασαν τους συμμάχους που αποστάτησαν, η Αθήνα πολιορκήθηκε και αναγκαστικά συνθηκολόγησε με τους Σπαρτιάτες.

¹ Μτφρ. Γ.Α. Ράπτης. 2002. *Λυσίας*. Ι, *Υπερασπιστικοί Λόγοι*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Πρόλογος Χ. Τσολάκης. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2018
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.ΑΡΛ2Α(α)**

φυλάρχους: στην Αθήνα εκλέγονταν δέκα φύλαρχοι, ο καθένας των οποίων είχε την αρχηγία του ιππικού της φυλής του. Αρχηγοί όλου του ιππικού ήταν δύο ίππαρχοι. Έργο των φυλάρχων ήταν να παραδίδουν στη Βουλή κατάλογο όσων ήταν υπόχρεοι και ικανοί να ιππεύουν. Τον κατάλογο αυτό την εποχή του Αριστοτέλη παρέδιδαν στους υπάρχους και φυλάρχους οι καταλογοεῖς.²

B.3.α)

Χίλιοι δημοκρατικοί με ηγέτη τον Θρασύβουλο εξόρμησαν από τη Φυλή, οχυρό φρούριο ΝΔ. της Πάρνηθας, ίσως τον Μάιο του 403 π.Χ. και εγκαταστάθηκαν στη Μουνιχία, οχυρό του Πειραιά, όπου αντιμετώπισαν με επιτυχία τις επιθέσεις των Τριάκοντα και τον Σπαρτιατικό αποκλεισμό και κατέλυσαν το τυραννικό καθεστώς³.

Ο Μαντίθεος δηλώνει με σκόπιμη ακρίβεια το χρόνο της επανόδου του: πέντε μόλις μέρες πριν από το τέλος του δράματος⁴. Εφόσον επέστρεψε στην Αθήνα σε τόσο κρίσιμη στιγμή, μπορούσε εύκολα να διαπιστώσει πως η κυριαρχία των τυράννων είχε κλονιστεί σημαντικά και πως σύντομα θα έφτανε στο τέλος της. Θα ήταν, επομένως, εντελώς άστοχο απ' τη μεριά του να επιδιώξει κάποια συνεργασία μαζί τους, αφού αυτό θα σήμαινε προσχώρηση στο πλευρό της ηττημένης παράταξης, τις μέρες μάλιστα κατά τις οποίες οι συνεργοί εγκατέλειπαν το καθεστώς που κατέρρεε.

Η οικογένεια του Μαντιθέου δεν ήταν δυνατόν να πάρει μέρος στους κινδύνους που διέτρεχαν οι Τριάκοντα για τα κακουργήματα που είχαν διαπράξει· δεν είχε αναμειχθεί προηγουμένως σε ενέργειες και πράξεις κατά των δημοκρατικών και ούτε είχε καμιά υποχρέωση να διακινδυνεύσει να βοηθήσει τώρα τους Τριάκοντα (ο Μαντίθεος και ο αδελφός του είχαν φύγει στον Πόντο). Ξένοι κίνδυνοι, «αλλότριοι» ήταν οι κίνδυνοι που διέτρεχαν οι Τριάκοντα

Αν ο Μαντίθεος βρισκόταν στην Αθήνα όταν ξεκινούσε η κυριαρχία των Τριάκοντα, θα ήταν πιο λογικό να παρασυρθεί και να συνεργαστεί μαζί τους, μιας και τότε δεν θα γνώριζε το πόσο σκληρή επρόκειτο να είναι η διακυβέρνησή τους. Από τη στιγμή, όμως, που έφτασε στην Αθήνα όταν όλα αυτά είχαν πλέον γίνει φανερά κι η πτώση των τυράννων ήταν ήδη ζήτημα

² βλ. σχολικό βιβλίο μαθητή, Κωνσταντίνος Ι. Δάλκος Χρίστος Ι. Δάλκος Γεώργιος Π.

Μανουσόπουλος Νικόλαος Ι. Μπονόβας Σπυρίδων Α. Παργινός, *Ρητορικά κείμενα Β λυκείου*, σελ. 91, «Στην Αθήνα...οι καταλογοεῖς»

³ βλ. σχολικό βιβλίο μαθητή, σελ. 90, «χίλιοι...καθεστώς»

⁴ *πριν...πρότερον πένθ' ἡμέραις*: η παράθεση τριών επιρρηματικών προσδιορισμών με τη μορφή ουσιαστικού, επιρρηματος και χρονικής πρότασης, εκφράζει τον ακριβή χρόνο του ρ. ἤλθομεν. (βλ. Βιβλίο καθηγητή, Κωνσταντίνος Ι. Δάλκος Χρίστος Ι. Δάλκος Γεώργιος Π. Μανουσόπουλος Νικόλαος Ι. Μπονόβας Σπυρίδων Α. Παργινός, *Ρητορικά κείμενα Β λυκείου* βιβλίο του καθηγητή, σελ. 115-116)

λίγων ημερών, θα ήταν μεγάλη ανοησία από μέρους του να προχωρήσει σε μια τέτοια σύμπραξη.

- β) Η τρομοκρατία των τριάκοντα εξανάγκασε πολλούς δημοκρατικούς πολίτες να εγκαταλείψουν την Αθήνα και να βρουν άσυλο στη Θήβα, τα Μέγαρα, το Άργος και άλλες γειτονικές πόλεις. Οι Τριάκοντα, βέβαια, φέρονταν με ωμότητα ακόμη και σε κάθε συνεργάτη και φίλο τους που τους βοήθησε στην κατάλυση της δημοκρατίας, αν αυτός εξέφραζε αντιρρήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Κριτίας, ένας από τους σκληρότερους τυράννους, που δε δίστασε να καταγγείλει τον μετριοπαθή τύρανο και φίλο του Θηραμένη ως προδότη του καθεστώτος, να τον οδηγήσει στο θάνατο και να καταδιώξει τους οπαδούς του, επειδή ο Θηραμένης επέκρινε την πολιτική που εφάρμοζε.⁵

Ο Μαντίθεος επιχειρεί μ' αυτή την αναφορά να τονίσει πως θα ήταν παράδοξο απ' τη μεριά των τυράννων, τη στιγμή που έχουν χάσει ακόμη και τη μεταξύ τους εμπιστοσύνη και συνοχή, να θέλουν να δώσουν αρμοδιότητες σε νέα άτομα που δεν τα γνώριζαν και ως εκ τούτου δεν τα εμπιστεύονταν καθόλου.

B.4. α) ΛΑΘΟΣ, ΛΑΘΟΣ, ΣΩΣΤΟ, ΛΑΘΟΣ, ΣΩΣΤΟ

β) 1. Α, 2. Γ, 3. Α, 4. Β, 5. Δ

B.5.

- α)
διαιτησομένους: δίαιτα, διαιτητής, ενδιαίτημα
ἐξέπεμψε: πομπή, πομπός, παραπεμπτικό, διαπόμπευση
μεθισταμένης: στάση, στασιμότητα, ιστός, ακατάστατος, επιστάτης
πολιτείας: πολίτευμα, πολιτικός, πολίτης
ἐπιθυμείν: επιθυμία, ανεπιθύμητος, επιθυμητικός

- β)
περιουσία: ἔστιν
ενοχικός: ἔχοντες
εφικτός: ἀφικμένους
πληροφοριοδότης: μεταδιδόνα/ ἀπενεγκεῖν
επισκεπτήριο: σκοπεῖν

⁵ βλ. βιβλίο καθηγητή σελ. 115-116, «τον Αύγουστο...των τετρακοσίων»

Δ1α.

Και πολλές φορές έδινε εντολή τους στρατιώτες του να μην τιμωρούν τους αιχμαλώτους, σαν να είχαν διαπράξει αδικήματα¹, αλλά να τους φυλάγουν σαν ανθρώπινα πλάσματα² πολλές φορές πάλι, όταν άλλαζε στρατόπεδο αν έπεφτε στην αντίληψή του³, ότι είχαν εγκαταληφθεί μικρά παιδιά εμπόρων, τα οποία πολλοί πουλούσαν επειδή νόμιζαν ότι δε θα είχαν τη δυνατότητα να τα κουβαλούν και να τα τρέφουν, φρόντιζε πώς και αυτά να μεταφέρονται μαζί τους σε κάποιο κατάλυμα⁴. Και για τους αιχμαλώτους που τους άφηναν πίσω εξαιτίας των γηρατειών τους, διέταξε να τους προσέχουν, για να μην τους κατασπαράζουν ούτε οι σκύλοι ούτε οι λύκοι. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να νιώθουν συμπάθεια για αυτόν, όχι μόνο όσοι μάθαιναν αυτά, αλλά και οι ίδιοι οι αιχμάλωτοι.

1. Αλλιώς: επειδή κατά τη γνώμη του
2. Αλλιώς: με το σκεπτικό ότι ήταν άνθρωποι
3. Αλλιώς: αν αντιλαμβανόταν
4. Αλλιώς: κάπου

Δ1β.α

Τα τρία χωρία στο κείμενο όπου αναδεικνύεται το ήθος του Αγησιλάου είναι:

- 1^ο «τούς άλισκομένους μή ως άδίκους τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἄνθρώπους ὄντας φυλάττειν»
- 2^ο «εἰ αἴσθοιτο καταλειμμένα παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων, ἃ πολλοὶ ἐπώλουν διὰ τὸ νομίζειν μὴ δύνασθαι ἂν φέρειν αὐτὰ καὶ τρέφειν, ἐπεμέλετο καὶ τούτων ὅπως συγκομίζοιντο ποι»
- 3^ο «τοῖς δ' αὖ διὰ γῆρας καταλειπομένοις αιχμαλώτοις προσέταπεν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὡς μήτε ὑπὸ κυνῶν μήθ' ὑπὸ λύκων διαφθείροιντο»

Δ1β.β

Στο παραπάνω απόσπασμα γίνεται λόγος για την αρετή της φιλανθρωπίας. Η συγκεκριμένη αρετή αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό για την προσωπικότητα ενός ηγέτη καθώς αναδεικνύει το ανθρωπιστικό του πνεύμα ακόμα και σε περίοδο πολέμου και προτάσσει ένα ανώτερο αξιακό σύστημα καθοριστικής σημασίας και για τη σημερινή εποχή, το οποίο πρέπει να υπερισχύει των σκληρών και άτεγκτων κανόνων του πολέμου.

Δ2α.

- ἐγίνοντο: γένηται βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 195 § 311β
- παρέχοι: παράσχει βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 194 § 311α
- τιμωρεῖσθαι: (έτιμώρεε) έτιμώρει βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 202 § 323β
- προσέταττεν: προσταχθείσαν / προσταχθεῖεν βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 173 § 247γ
- συγκομίζοιεντο: (συγκομιέεσθαι) συγκομιεῖσθαι βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 184 § 295

Δ2β.

- τοῖς στρατιώταις: ὧ στρατιῶτα βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 45 § 86
- πολλοὶ: οἱ πλείονες / πλέονες / πλείους βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 125 § 197
- ἀδίκους: ἀδίκως βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 127 § 203 (1)
- ταῦτα: τούτων βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ. 137 § 224 (1)
- αἰχμαλώτοις: αἰχμαλώτω βλ. Γραμ. Μιχ. Οικονομ. σελ.

Δ3α.

- ἄνθρωπος: κατηγορούμενο στον όρο «τούς ἀλισκομένους» μέσω του ὄντας, μετοχή του συνδετικού ρήματος εἰμί. βλ. Συντακτ. Α. Β. Μουμτζάκης σελ.19 § 16 (2)
- καταλειμμένα: κατηγορηματική μετοχή από το ρήμα αισθήσεως σημαντικό αἴσθοιτο, συνημμένη στον όρο «παιδάρια» που είναι και υποκείμενό της. βλ. Συντακτ. Α. Β. Μουμτζάκης σελ.91 § 100 β) 4
- διὰ γῆρας: εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στη μετοχή «τοῖς καταλειπομένοις». βλ. Συντακτ. Α. Β. Μουμτζάκης σελ.117 § 131 5. α
- αὐτῶν: αντικείμενο στο απαρέμφατο «ἐπιμελεῖσθαι», ρηματικός τύπος που δηλώνει επιμέλεια. βλ. Συντακτ. Α. Β. Μουμτζάκης σελ.47 § 51 (2)
- οἱ πυνθανόμενοι: έναρθη επιθετική μετοχή υποκείμενο στο ρήμα «ἐγίνοντο». βλ. Συντακτ. Α. Β. Μουμτζάκης σελ.90 § 99. α

Δ3β. "έπεμέλετο καὶ τούτων ὅπως συγκομίζοιτο"

- Είναι μια δευτερεύουσα ονομαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση. Εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου (συγκομίζοιτο) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (έπεμέλετο: παρατατικός) και δηλώνει το υποκειμενικό και το αβέβαιο. Χρησιμεύει ως άμεσο αντικείμενο στο ρήμα εξάρτησης έπεμέλετο. βλ. Συντακτ. Α. Β. Μουμτζάκης σελ. 143 § 160. γ και 161.

Δ3γ. Ο Υποθετικός λόγος του κειμένου είναι ο εξής:

Υπόθεση: εἰ αἴσθοιτο καταλελειμμένα παιδάκια μικρὰ ἐμπόρων. (εἰ +ευκτική)

Απόδοση: έπεμέλετο καὶ τούτων. (παρατατικός)

- Δηλώνει την Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν βλ. Συντακτ. Α. Β. Μουμτζάκης σελ. 151 § 168.